مسئوولیت متن و شکل بدوش نویسندۀ مضمون میباشد، عقیدۀ نویسنده لزوماً نظر افغان جرمن آنلاین نمی باشد

رناګل اریوبزی

۲۰۲۱/۰۱/۰۸

د خوشال ختک عقیده

او سیاسي فلسفه

لومړۍ برخه

د خوشال خال عقیده:

عقیده د یوه دین او مذهب سره د انسان معنوي پیوستون او د هغه په ربښتینوالي پوخ ایمان دی. عقیده دزړه له تله راپورته کیږي او په خوله اوژبه بیانیږي، نه په زورپه چا پورې تپل کیږي او نه په زور څوک ترې منکر کیږي. نوځکه څوک چې بې له کوم جبره، په بشپړه ازادۍ کې داسلام په مبین د ین یاني دلوی خدای په یوالي، دهغه په بې پایه قدرت او دحضرت محمد(ص) په رسالت عقیده لري او په خوله اوژبه یې بیانوي، هغه مسلمان دی او مسلمان ګڼل کیږي. که څه هم داسلام په پاک دین کې دعلم زده کړه په هر مسلمان فرض دی، خو په تأسف هرمسلمان عالم نه دی او ډیر زیات یې د دیني او عقلي علومو دزده کړې بې برخې پاتې وواودي. دخوشال په زمانه او دژوند په سیمه کې هغه چاته عالم ویل کیده چې په جوماتونو اومدرسو کې یې دیني زده کړې کړې وې او لږ ترلږه دملایي درجې ته رسیدلی ول. دخوشال ختک په نظرکې دا عالمان یاملایان ټول یو شان نه وو. ځینو یې ځانونه عالمان ګڼل خوپه خپل مسلک کې یې لومړني مالو مات هم نه درلودل، ځني نور په ربښتیا عالمان وو خو په عمل کې دشیطان په لارروان وو او د دین او عقیدې نه یې د دنیاوي ګټې وسیله جوړه کړې وه. خو ځنې داسې هم شته ووچې په ربښتیا عالمان وواوهم دخپلې پوهې او عقیدې په رڼا کې دحق په لور روان وو. کوم علم یې چې در لود، هغه یې دخپل عمل لاربنود و. خوشال خان د دوی دهمدې ځانګړتیاوو په بنسټ دهغوی په وړاندې خپل دریځ ټاکي اولیکي چې:

هرعالم چې رباني دی ، ترې ځاریږم
نفسا ني وتـه غلیـم غـوندې ښکاریږم

چې په علـم و عـمل جوړ وي رباني دی
بـي عـمـلـه عـلـم، واړه شیطا نــي دی

نیـم مـلا، بـلا د د ین ا و د ا یـمان دی
نیـم طـبـیب خطره دتن دی، هم دځان دی

مـد عـي مـلا کـه ډ یـر علم حاصل کا
دی چـــي علـم په د نیـا، پـلوري باطل کا

(دخوشال ختک کلیات، ۴۰۴ مخ)

خوشال خان په دې عقیده دی چې مسلمان یوازې دخپل خالق نه ډاریږي، ځان هر وخت او هر چیرې دحق په ویلو مکلف ګڼي اوهم دهرچا په وړاندې دحق ویلو جرأت لري. بدې نه اخلي، دبل چا مال ته تمه اواسره نه کوي، دذکات اوسرسایې له پاره په ایاتونو اوحدیثونو تجارت هم نه کوي. هغه عالم چې کامل ایمان لري، سرلوړي خوښوي او پاک

افغان جرمن آنلاین په درنښت تاسو همکاری ته رابولي. په دغه پته له موږ سره اړیکه ټینګه کړئ maqalat@afghan-german.de
یادونه: دلیکني د لیکنیزې بڼې پازوالي د لیکوال په غاړه ده ، هیله من یو خپله لیکنه له رالیږلو مخکې په خیر و لولئ

وجدان لري، په ښښتې اوتعويز دناروغانو در ملي نه کوي، د پيسو په تمه يا بدل کې دظالم تر ښنګ نه دريږي اوحق نه تر پښو لاندې کوي. خوشال ختک ليکي چې:

کښيني شرع بـه کـوي پــه رشـوتـونـو
ځـان قــاضــي کا، پــه غـلـط روا يتـونـو

وهــــر چــا تــه مسلي د سخــاوت کا
خپـلـه خـونـه ډ کـوي، د بـل غارت کا

پــه مسجد راځـي پـنځـه وختـه اذان کا
چې ذکات، سرسايه نه وي مسجد وران کا

د مـيــراث مــالــونــه خوري د ظالمانو
نــوم پـه ځـان بانـدې کښـيـږدي دعالمانو

پــه دا هسي عـلـم بـرنـد کـښيـنـي ملا شي
وعــالــم تــه مـيـراث خــور د ا نـبيا شي

(د خوشال ختک کليات، ۹۲۵-۹۲۴ مخونه)

دوخت دعالمانو او ملايانو په هکله خوشال خان داډول ځرګندوني که له يوې خوا په رباني پوهانواو ملايانو ښې لګيدلي نوله بلې خوايې د ده په وړاندې دمدعي ملايانوکيني هم راپارولي، ورته کرار او لاس په زنه نه کښيناستل او په خلاف يې حتی دکفر فتواګاني هم صادرولي. دی په سوات نامه کې دملايانو ددې وروستي ډلې په نمايندګي دملا ميانور نوم اخلي اوليکي چې:

اوس به وايم له ميـانـور لــه حقيقته
چې له نـورونه، دی لا دی بد خصلته

را شه واوره پــه دا هـومـره قباهت
چې په ما باندې يې ساز کړځه تهمت

رافـضــي يــي پـــه دا هسـي اعـتـقـاد کـړم
په درست سوات يې په تکفيرپه رفض ياد کړم

(د خوشال ختک کليات، ۹۲۵ مخ)

له دې تورونو څخه نه يوازې خوشال خان بلکې د پښتون په تاريخ کې ځنې نور لويان لکه بايزيد روښان، فخر افغان خان غفارخان اوغازي او امان اله خان هم په امن کې نه وو. د دې له پاره چې له موضوع ونه وزو، دا نوردلته پريږدو او په دې ځای کې يوازې دخوشال خان دعقيدي سره يوځه خان اشنا کوو. زما په اند په دې هکله بله داسې سرچينه نشته چې دخوشال د خپلوځر ګندونو نه دزيات باور وړوي، ځکه له يوې خواعقيده لکه ځنګه چې ورته پاس اشاره وشوه، څوک په چا ور تپلی نه شي ياني هيڅوک دبل چا په خوله نه کافرکيږي اونه مسلمان کيږي بلکې دهرچا عقيده دهغه داقرار څخه راځرګنديږي. له بلې خواخوشال خان هغه شخصيت و چې څه يې په زړه کې نه ساتل، څه يې چې په زړه و هغه يې په خوله و. دخان اوبل په وړاندې له حق نه تيريده او دحق په لار کې له هيڅا هم نه ډاريده. که له يوې خوادخپل ننګ، دخپلو شعرونو، هنرونو اوخدمتونو يادونه او ستاينه کوي، نو له بلې خوا خپلې تير وتنې، خپل عيبونه اوګناهونه هم نه پټوي او يو په يويې شميري او دحق په وړاندې خپل زوی بهرام اوخپل دښمن اورنګ زيب په يوه ليکه کې دروي. داپه حق مين شخصيت خپله عقيده داسې بياتوي:

افغان جرمن آنلاين په درنښت تاسو همکارۍ ته رابولي. په دغه پته له موږ سره اړيکه ټينګه کړئ maqalat@afghan-german.de
يادونه: دليکني د ليکنيزې بڼي پازوالي د ليکوال په غاړه ده ، هيله من يو خپله ليکنه له راليرلو مخکې په ځير و لولئ

د خدای منت راباندئ چې يې هست کړم له عد مه
بل خلقت يې نه کړم راپيدا شوم له اد مه

پښتـن په پښتـن راغـلی مسلمان محمدي يم
چار د چاريا رو سره وا ړه منم سمه

درست په دې پوهيږم چې ځلور مذهبه حق دي
زه د حنفي مذ هب د عوا لرم محکمه

مينه يې په زړه کې د علما وو راکړه ډيره
مينه يې د دور د شيخا نو راکړه کمه

نه خرابا تي نه قما ر باز نه ريا کار يم
نه قاضي مفتي چې يې نظر په څو د رمه

(د خوشال ختک کليات، ۶۰۴ مخ)

خوشال خان نه يوازې صادق او په خپله عقيده ټينګ ولاړ مسلمان وبلکې د ين پوه، فقيه اوعارف هم و، په دې برخه کې يې کتابونه ليکلي دي او سربيره پر دې دکلياتو ډيرې پاڼې يې په حمد اونعتونوښکلي کړي دي چې ورڅخه ديوه حمد او يوه نعت ځو پروکي دبېلګي په توګه رانقلوم:

حمد

ای د هر موجود معبوده
جود د هرچا ستا له جوده

ته رحمان يې، ته رحيم يې
ته دانا يې، ته حکيم يې

ته رؤف يې ته منان يې
ته معروف يې، ته د يان يې

ته خالق يې، ته غفار يې
ته رازق يې، ته ستار يې

بې همتا يې په قدرت کې
عرش دې لوی کړ په خلقت کې

(د خوشال ختک کليات، ۷۵۸-۷۵۷ مخونه)

نعت

ای زما نبي سروره
اولوالعزمه پيغامبره

نه دنيا وه نه عالم و
نه حيوان و نه آدم و

افغان جرمن آنلاين په درنښت تاسو همکاری ته رابولي. په دغه پته له موږ سره اړيکه ټينګه کړئ maqalat@afghan-german.de
يادونه: دليکني د ليکنيزې بڼي پازوالي د ليکوال په غاړه ده ، هيله من يو خپله ليکنه له راليږلو مخکې په ځير و لولئ

چي ته ختم انبیاوي
آد م زویه، ته بابا وي

که ته نه وی آدم نه و
که ته نه وی عالم نه و

هم آخر هم مقدم یې
هم یې زویه هم آدم یې

(د خوشال خټک کلیات،۷۶۲ مخ)

د خوشال خان په عقیده رښتینۍ مسلمان هغه څوک دی چې دپوخ یقین خاوند وي، تل دخدای ویره ورسره وي او د د ین په فکر کې وي. درښتیني مسلمان یوه مهمه ځانګړتیا داده چې خپل باردبل په اوږو نه باروي، له هیچا د هیڅ شي تمه نه کوي، له حرامو په کلکه ځان ساتي، دخپل ژوند دبسیا کولو له پاره په خپل ایمان، همت، متواو کاراوزیار ډډه لګوي او دخپل خدای درضا له پاره دهغه دمخلوق سره مرسته کوي. خوشال خټک را ښیي چې:

مومن هغه دی چې جوړ یقین لري
ویره له خدایه اندوه د دین لري

بار د هرچا وړي خپل بار په چا نه ږدي
ښه یې کردار وي ښه همنشین لري

(د خوشال خټک کلیات، ۴۹۹ مخ)

او زیاتوي چې:

دین چې خالي شي، له ښه یقینه
کفر بهتر دی تر هغه دینه

چا دا خبره څه ښه ویلې
ما ته لیندده نا قصه مینه

(د خوشال خټک کلیات، ۴۱۵ مخ)

هرصادق مسلمان باید په دې پوه شي اودا ومني چې دی یوانسان دی. دانسان یوه ځانګړتیادهغه انساني نیمګړتیاده، او مانا یې دا ده چې د خپل عمل یا دکړووړو په بهیر کې تیروتنې ترې کیږي، د دې یاهغې لویې اویا کوچنې ګناه مرتکب کیږي، بي غلطې او بې عیبه انسان خو د دې نړۍ پرمخ نه پیدا کیږي. هغه څوک چې دا نه مني او په ځان کې هیڅ ډول عیب اوګناه نهویني او له هرې غلطې او تیروتنې ځان پاک ګڼي یاعقلي بیماران دی اویا په هوسونو کې ډوب دفرعون په لورروان کم عقلاندي دي. دخپلو عیبونو اوګناهونو پټول او په بل کې دعیبونو او ګناهونو لټول دانسان عقلي اوعقیدوي رنځوري په ګوته کوي اوخوشال خټک په دې هکله لیکي چې:

صحبت چې نه وي له ښه احباب سره
عمر تیریږي له ډیر عذاب سره

هوښیار هیڅ چیرې بې غلطی نه وي
خطا تړلې ده اهل صواب سره

(د خوشال خټک کلیات، ۴۲۱ مخ)

افغان جرمن آنلاین په درنښت تاسو همکارۍ ته رابولي. په دغه پته له موږ سره اړیکه ټینګه کړئ maqalat@afghan-german.de
یادونه: دلیکنې د لیکنیزې بڼې پازوالي د لیکوال په غاړه ده ، هیله من یو خپله لیکنه له رالیږلو مخکې په ځیر و لولئ

د ننګيالي بابا دشخصيت دلويوالي ځلانده نښه داده چې ځا ن لوی نه ګڼي او دايمان دپوخوالي نښه يې داده چې رياکار نه دی. خپل ګناهونه او خپلې تيروتنې نه پټوي، تل يې يادوي او ورسره سم له يوې خوا دخپل پروردګارد قهر څخه ډار ښرګندوي اوله بلې خوا دهغه لوی ذات په رحم هم کلکه عقيده لري اوله بخښنې څخه يې تمه نه قطع کوي او دا دوا کوي چې:

يــا قــا د ره ذ والجــلا لــه
لــم يـــز ل و لايـــزا لـــه

خپل ګناه شمـــارم شرميږم
ستا له قهـره زه و يـريږم

که هرڅو مې ګناه ډير دی
تر حساب تر شمار تير دی

ستـــا د ر حـم لــه بـارانـه
کـه قطـره شـــي را روانه

بيا چې ستا کرم راياد کړم
په هزار رنګه زړه ښاد کړم

(د خوشال ختک کليات، ۷۶۰ او ۷۶۱ مخونه)

خوشال خان دخپل ژوند په وروستی مياشتو اوکلونواو له دنيا څخه دخدای په امانی په وخت کې دځوان نسل څخه په يوه دپيغام کې غوښتې دي چې نيکيو ته ملا وتړي، له بدو څانونه وساتي او ديني فرض ادا کړي. د فرضو ادا کول، دخدای مخلوق ته دښيګڼو رسول او له بدو ځان ساتل په حقيقت کې دنفس پاکي ده او دنفس پاکي دهرې ځوانې اودهرځوان له پاره تر ټولو لويه نيکمرغي اونيکبختي ده، نو ځکه په ټينګار وايي چې:

ښکلي ځوانان دي که ښکلي جونه
پرې مې سلام دی موره به ځونه

سخ د هغوی دی چې لمن پاک وي
قضايې نه وي روژې لمـونـځونه

(د خوشال ختک کليات، ۴۲۰ مخ)

داوه دخوشال خان عقيده چې د ده دځينو ليکنو د ځيرنې له مخې له نږدې ورسره اشنا شوو. ور پسې به دخپل وس سره سم د ده د سياسي او ټولنيز فکريا سياسي فلسفي په ځينو اړخونويوڅه بحث وکړو.

افغان جرمن آنلاين په درنښت تاسو همکاری ته رابولي. په دغه پته له موږ سره اړيکه ټينګه کړئ maqalat@afghan-german.de
يادونه: دليکنې د ليکنيزې بڼې پازوالي د ليکوال په غاړه ده ، هيله من يو خپله ليکنه له راليږلو مخکې په ځير و لولئ